

WPROWADZENIE

„Lista ofiar chrzanowskich Żydów” jest kolejnym darem otrzymanym przez nasze Muzeum od byłych obywateli Chrzanowa narodowości żydowskiej. Zawiera ona bardzo cenne informacje o społeczności żydowskiej, która do 1939 roku stanowiła ok. połowy ludności Chrzanowa. Przypomina lub nawet ratuje od zapomnienia blisko 2 tysiące mieszkańców naszego miasta (a z informacjami o rodzicach jeszcze więcej) – ofiar holocaustu. Choć ta lista przedstawiająca wielką tragedię Chrzanowian jest tak długa to przecież jest ona daleko niepełna. Można zakładać, że ta „lista zgładzonych” zawiera ok. 20-30 % Żydów chrzanowskich, którzy zginęli podczas okupacji niemieckiej, którzy nie przeżyli II wojny światowej. To także świadczy, jak trudno wyobrażalne są rozmiary holocaustu.

Stworzone zestawienie – chociaż tak ważne dla poznawania dziejów naszego miasta i jego obywateli – nie jest dokumentem historycznym i nie może być jako takie traktowane. Niektóre dane w nim zawarte znalazły się tutaj tylko dzięki pamięci żyjących jeszcze Żydów pochodzących z Chrzanowa. A wiadomo, że pamięć ludzka może być, a nawet bywa zawodna. Część danych na pewno można jednak jeszcze zweryfikować, skonfrontować ze źródłami, takimi jak np. zachowane dzienniki szkolne szkół chrzanowskich, wykazy ofiar obozu koncentracyjnego Auschwitz, itp. Będzie to przedsięwzięcie pożyteczne, ale jednocześnie także pracochłonne i czasochłonne, czyli trudne do zrealizowania w krótkim czasie. Otwartą sprawą pozostaje jeszcze możliwość uzupełnienia tej „Listy...” o innych Chrzanowian, którzy też są ofiarami holocaustu. Już teraz otrzymaliśmy pierwsze informacje na ten temat. Na pewno warto podjąć działania także w tym względzie.

Jednoznacznie można stwierdzić, że dzisiaj trudno przecenić wartość otrzymanej „Listy...”. Można zakładać, że jeszcze długo będzie to podstawowy materiał o Żydach – konkretnych mieszkańcach Chrzanowa, sąsiadach Cabanów, z którymi ponowne spotkanie po II wojnie światowej stało się już niemożliwe.

Przekazane zestawienie ma charakter tabelaryczny i zostało wypełnione odręcznie. Zawiera informacje o 1946 osobach. Ujmuje (przeważnie wszystkie) następujące dane dotyczące tych osób: nazwisko, imię, rok urodzenia, imię ojca, imię matki, miejsce zagłady. Do uporządkowania wpisów posłużono się alfabetem, odrębnie wpisując nazwiska ofiar na poszczególne litery i scalając tak powstałe grupy w układzie alfabetycznym. W klasach obejmujących nazwiska na poszczególne litery nie dokonywano już dalszego porządkowania. Wiele jest przykładów na to, że starano się natomiast zachować powiązania rodzinne.

„Lista...” pierwotnie została stworzona w języku hebrajskim i przetłumaczona na język polski. Zachowaliśmy ją w zgodzie z oryginałem. Wszelkie „poprawianie” byłoby tutaj przedsięwzięciem bardzo ryzykownym i nie zawsze uzasadnionym. Tym bardziej, że różna pisownia nawet tego samego imienia może być zgodna z zapisami w dokumentach. To samo imię może występować nawet w 4 różnych formach zapisu, przykładowo: Abraham, Abracham, Awraham, Awracham. Ponieważ „Lista...” była tworzona odręcznie możliwe są jednak jeszcze rzeczywiste, ale trudne do zweryfikowania błędy odczytu i zapisu. W niczym nie umniejsza to jednak wartości tego wyjątkowego opracowania.

Przed upublicznieniem tej „Listy...”, a już po zapoznaniu się z jej zawartością, postanowiliśmy jedyne korekty nanieść w rubryce, wskazującej miejsce śmierci obywateli chrzanowskich pochodzenia żydowskiego, wprowadzając polską pisownię wymienianych miejscowości. Ale nawet tu zostało jeszcze wiele do pełnego rozpoznania.

Henryk Czarnik